

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
תולדות
כסלו ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א על הפסוק "בבית תפילתי" עפ"י דברי הגמרא בברכות דף ז' ע"א.

האם במלה "ישראל" כלולים גם הגרים, והאם גר יכול לברך על נרות חנוכה ברכת "שעשה נסים לאבותינו".

השלמה בעניין המנהג לומר את הפסוקים והביאותים אל הר קדשי וגו' עולותיהם וזבחייהם וגו' במהירות, ולא בניגון הטעמים כביתר הפסוקים.

מדוע הספרדים מסיימים את הפטרת וירא במלים "ותאמר שלום" שזהו אמצע העניין, ובעניין הנסים והנפלאות שנעשו ע"י כמהר"ר שלום שבזי זיע"א בחייו ולאחר מותו.

פליאה על דברי מהרי"ץ זיע"א בע"ח דף כ"א ע"ב בעניין "אש וברד שלג וקיטור".

השלמה בעניין סידור כנסת הגדולה ומחברו הרב יוסף צובירי, גדלותו של מהרי"ץ זיע"א והיותו מאריה דאתרין, והתייחסות לכת הדרדעים ובראשם יחיא קאפח ונכדו יוסף קאפח אשר זלזלו במהרי"ץ זיע"א ותורתו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 470

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הרב אריאל בן הרב אפרים כהן הי"ו.

ולהצלחת כל בני משפחתו שיחיו.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם,

וימלא כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנעלה הרב אריאל בן הרב אפרים כהן הי"ו, ולהצלחת כל בני משפחתו שיחיו.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך כל מעשי ידיהם, ומכל צרה ונזק יצילם, וימלא המקב"ה כל משאלות ליבם וליבכם לטובה, אכ"ר.

ביאור דברי מהרי"ץ זיע"א על הפסוק "בבית

תפילתי" עפ"י דברי הגמרא בברכות דף ז' ע"א.

האם במלה "ישראל" כלולים גם הגרים, והאם גר יכול לברך על נרות חנוכה ברכת "שעשה נסים לאבותינו".

הגמרא במסכת ברכות [דף ז' ע"א] אומרת כך, אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא, מנין שהקב"ה מתפלל? שנאמר [ישעיהו נ"ו, ז'] וְהִבִּיאֹתִים אֶל הָרַקְדָּשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי. תפילתם לא נאמר, אלא תפילתי. מכאן שהקב"ה מתפלל.

הפשטנים שם בספר ישעיהו, מסבירים פירוש אחר על הפסוק הזה. דיברנו על כך גם בשיעור הקודם, והבאנו פירושים על המלים 'בבית תפילתי'. אבל הגמרא דורשת, שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוא מתפלל. כמובן שהגמ' כאן מדברת דברים גבוהים ונסתרים, לא ניכנס לפרש את עומק המאמר, ואת המכוון כאן, רק נעמוד על נקודה מסויימת.

שואלת הגמרא, מאי מְצַלִּי? מהי התפילה של הקב"ה? אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, ויגלו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במדת רחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין. תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים. הוא היה כהן גדול, לכן הוא אומר כך.

זהו לא רבי ישמעאל בן אלישע, אשר היה בזמן החרבן, שהוציאוהו מבית הסוהר וכו', כמובא בגיטין פרק הניזקין. אמנם יש להם את אותו השם, אבל אלו שני אנשים שונים.

הוא אומר, שפעם אחת הוא נכנס לפני ולפנים, וראיתי אֶבְתְּרִיאל י"ה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא. ואמר לי, ישמעאל בני, ברכני. אמרתי לו, יה"ר מלפניך שיכבשו רחמך את כעסך, ויגלו רחמך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני משורת הדין. ונענע לי בראשו. וישנו גם מאמר אח"כ, וקמ"ל שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך.

קראתי כן את השם, אֶבְתְּרִיאל, כי כך שמעתי מאבא מרי זצ"ל. למרות שאינו מזכיר שמות של מלאכים, עפ"י רבינו האר"י ז"ל. לא מבעיא ס"מ, שבודאי זה חמור, מטעם וְשִׁם אֱלֹהִים אַחֲרֵים לֹא תִזְכְּרוּ [שמות כ"ג, י"ג]. ואפילו מ"ט, מ"ס ט"ת, שנראה שבדורות הראשונים היו נוהגים לקרוא אותו, כיון שהאיסור הזה יצא לראשונה מפי האר"י החי, האומר כי אם מזכירים את המלאכים, ח"ו הדבר יכול לגרום לנזק. כיון שהמלאך רואה שקוראים לו, ואח"כ הוא רואה שזה היה לחנם. לכן, רק שמות של מלאכים שיש אותם גם לבני אדם, למשל מיכאל או גבריאל, אפשר לומר אותם, כיון שהמלאכים הללו אינם מתפעלים מכך. אבל אם אתה אומר שם המיוחד למלאך, הוא חושב שקוראים לו, ואז ח"ו מי שהזכיר את שמו יכול להינזק.

אבל בנ"ד, כנראה סברו אבותינו כמו הרבה מפרשים האומרים, שזהו אינו שם של מלאך, אלא זהו שם של הקב"ה בעצמו, וכפי שנראה מהמשך דברי הגמרא. כנראה ב'ספירות' זה רומז אל מדת ה'כתר', אֶבְתְּרִיאל. כך גם כותב השיטה מקובצת [שם] במפורש, שזה שם של הקב"ה. גם רבינו חננאל אומר כך. אבל ישנן דעות, שזהו מלאך. אולי מי שירצה להחמיר, יהדר וימנע לעצמו, אבל ההלכה והמנהג שמותר. אמנם רבים אומרים שזהו שם של מלאך, אבל אולי כוונתם, 'לאו דוקא'. אבל הפשטות היא, שזהו שם של הקב"ה בכבודו ובעצמו. לכן היה נהוג לאמרו, כי זה לא אחד

מהרי"ץ רומז אל הגמרא שהבאנו מקודם, הוא אומר שחז"ל רמזו לכך, שהכוונה היא על השכינה. מה שהגמרא אומרת, 'בית תפילתי', הכוונה אל השכינה. מהרי"ץ כתב דברים סתומים וחתומים, אבל עיינתי בספר חשק שלמה, ושם העניין מוסבר באריכות.

הוא כותב כך, בברכות פרקא קמא אר"י משום ר' יוסי בן זימרא, מניין שהקב"ה מתפלל שנאמר והביאותים וכו'. אמר שלמה, זה כתוב בראשי תיבות א"ש, המאמר הזה וכיוצא בו מתבארים ועולים יפה ליודעים חן וכבוד חכמת הקבלה. דהיינו, את המאמר הזה שבגמרא, קשה להבין על פי הפשט, אלא רק על פי הסוד. כי תפילה רומז אצלם – דהיינו אצל חז"ל – לשכינת עוז, והיא כביכול העומדת בגלות עמנו, כי כל מקום שגלו שכינה עמהם. ולכן נקראת בית תפילתי, והיא מתפללת כנגד המדות העליונות יתברך. והיינו דקאמר יהי רצון שיכבשו רחמי – שהן מדות הרחמים, את כעסי – שהיא מדת הפחד וכו'. וידוע שכיון שבא דוד באותה תפילה שהיא מדתו, ועל שמו נקראת מלכות בית דוד. הרי השכינה נקראת 'מלכות בית דוד', זה המלכות של דוד המלך.

וכיון שבא תפילה ששכינה היא בזיווג ובחיבור למעלה והצינורות מתוקנים, אז יתרצה הקרבן שהוא הסוד בעצמו. ודי למבין. מה שמהרי"ץ כתב שם בשורה אחת, מוסבר כאן באריכות. מהרי"ץ רק רמז זאת, ממש 'על קצה המזלג'.

מהרי"ץ זיע"א, שם בסוף דבריו את הפירוש על דרך הסוד, והקדים בהתחלה את הפירוש על פי הפשט, והרחיב בו יותר. אבל אצל החשק שלמה, הדבר הפוך.

כעת אומר החשק שלמה, את הפירוש ע"ד הפשט. וז"ל, ועל דרך השכל, בהיות כל האומה ישראלית יחדיו בהר ה' מתפללים לה, אין אותה תפילה נקראת תפילתם, רק כאילו כביכול ה' מתפלל, מרוב דבקותם עמו. דהיינו,

משבעת השמות הקדושים, וכמובן זה לא הזכרת ה' לבטלה. זאת הסיבה, שאין בעיא לקרוא אותו. [עוד בעניין הזכרת שמות של מלאכים, בשיעור מוצש"ק תולדות ה'תשע"ד].

מהרי"ץ זיע"א, רומז אל הגמרא הזאת בספרו עץ חיים, ותכף נראה זאת בפנים. בשיעור הקודם, הבאתי זאת 'בחטיפה', דהיינו בקצרה, כיון שזה לא נמצא בספר עץ חיים שלפנינו, ואפילו בכת"ק זה לא נמצא, גם לא במהדורא בתרא. אבל כפי שאמרתי אז, כנראה ישנה מהעבר עוד מהדורא של כת"ק של מהרי"ץ, אשר עדיין לא הגיעה לידינו. כי רואים – בהעתקות מסוימות – שישנן הוספות. וזאת אחת מהן, שזכה הרב שמעון צאלח זצ"ל. אפילו ישנם כמה דברים הנמצאים בכת"י אחרים. על כרחך, שיש עוד כת"י של מהרי"ץ, שלעת עתה לא זכינו לאורו, ויהי רצון שנזכה. בכל אופן, כאשר מהרי"ץ מדבר על כך שם ב'תיקון של שבת', הוא מזכיר ברמז את הגמרא הזאת.

כתוב שם כך, לגבי המלים 'בבית תפילתי'. ברצונו להסביר למה זה נקרא 'בית תפילתי'? וכי זאת תפילה שלו? איך אפשר להבין, שזה בית תפילתו של הקב"ה? היה צריך להיות כתוב, 'בית תפילתם'? הלא כך היא הפשטות? אלא, שבהיות ישראל כולם בהר השם יתברך מתפללים לשם, אין אותה תפילה נקראת תפילתם, רק כאילו השם יתברך מתפלל, מרוב דבקותם עמו. כי בהדבק החלק בכל, נעשה כל (חשק שלמה, ישעיה). זהו ספר נדיר מאד, פירוש על ספר ישעיהו, שחיברו רבי שלמה בן יצחק הזקן הלוי, והוא כותב על כך באריכות, ומסביר שבעצם הכוונה היא ל'תפילתם', אבל כיון שהם מחוברים עם הקב"ה זה נקרא 'בית תפילתי'.

ממשיך מהרי"ץ ואומר, ועל דרך הסוד, שכינה נקראת תפילה, והיא מתפללת כנגד המדות העליונות. ורמזהו ז"ל בפרקא קמא דברכות (שם) ע"כ.

כאשר עם ישראל מתפלל, זה נקרא שה' מתפלל, כיון שקודשא בריך הוא וישראל הם אחד. ולכן אמר בבית תפילתי. והתפילה עצמה שהם מתפללים, היא עצמה אשר יחסה להשם כביכול, כי בהדבק החלק בכל נעשה כל. עכ"ל החשק שלמה.

ודייקנו מדבריו, שהוא מפרש את הפסוק הזה, כלפי עם ישראל. כיון שהוא אומר, 'האומה הישראלית'. לשיטתו, הפסוק הזה מדבר על האומה הישראלית. למרות שפשטות הפסוק, לפי מה שכתוב בספר ישעיה, המדובר על 'בני הנכר' אשר יתגיירו. כפי שנאמר שם, וּבְנֵי הַנֶּכֶד הַנְּלִיּוֹת עַל יְהוָה לְשִׁרְתוֹ וְלֹא־הָבָה אֶת שְׁם יְיָ לְהִיזֹת לוֹ לְעֹבָדִים כָּל שְׁמֵר שֶׁבֶת מִחֻלּוֹ וּמִחֻזִּיקִים בְּבְרִיתִי. וְהִבִּיאוּתִים אֶל הָהָר קֹדֶשִׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי וגו'. והוא בעצמו, מביא זאת לפני כן. לא שהדבר נעלם מעיניו ח"ו. הוא רק מראה פנים, שישנו פירוש אחר. למרות שהוא לא חידד את זה, כי זה בעצם נראה עוד פירוש, אבל בעצם השאלה היא על מי המדובר בכלל.

לפני כן הוא כותב כך, והביאותים וכו', אמר כנגד האומות הנזכרים למעלה, הוא כותב במפורש 'האומות', שיביאם אל הר קדשו שהוא הר הבית וכו'. ועוד משם יביאם אל ביתו בשמחה גדולה וכו'. ואח"כ הוא מביא את הרמ"ע, זהו רבי מנחם עזריה. הוא כותב כך, והרמ"ע פירש כל זה על בני הנכר, כגון הגבעונים וכיוצא בהם העובדים בבית ה', כי אלה לא הובטחו על עולם הבא, אמנם יביאם אל הר קדשו וכו' עולותיהם וכו'.

גם לאחר שהביא את הפירוש הזה, הוא כותב כך, נאום י"י וכו', כתב הרמ"ע שזה הסריס והנכרי. הרי כתוב שם, פִּי כֹה אָמַר יְהוָה לְסָרִיסִים אֲשֶׁר יִשְׁמְרוּ אֶת שְׁבִתוֹתַי וּבָחֳרוּ בְּאֲשֶׁר חָפְצָתִי וּמְחֻזִּיקִים בְּבְרִיתִי. אלו הפסוקים מלפני כן, בספר ישעיהו שם פרק נ"ו. א"כ הוא אומר, כי הסריס והנכרי הם רמז גם כן אל הנפש והגוף וכו'.

מישהו טען לי, אולי במלים 'האומה הישראלית', כוונתו על הגרים, אבל כיון שהם נתגיירו אז הם גם נקראים 'האומה הישראלית'. וממילא, הוא רצה לדחות גם את הראיה שהבאנו ממהרי"ץ. הרי מהרי"ץ אח"כ כותב פירוש מעצמו בנ"ד, הדבר נמצא גם בעץ חיים שלפנינו. מהרי"ץ מסביר, כי המלים והביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי, זה מדובר על עם ישראל, והמלים 'כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים', המדובר כלפי הגויים, כי לגביהם זאת רק תפילה ולא קרבנות.

וזה לשון מהרי"ץ שם, על פי זה נוכל לפרש פסוק זה גם כן, והביאותים אל הר קדשי וכו', ואז עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי. שאז ביתי, דהיינו בית המקדש, בית תפילה יקרא לכל העמים דוקא, שאין להם קרבנות. מה שאין כן ישראל אז אין תפלה, דהקרבנות קריבים.

רבים הסוברים, שבזמן בית המקדש – כאשר ישנן קרבנות – אין תפילה. הדבר אינו כ"כ פשוט, כבר הסברתי זאת בס"ד בקונטרס 'מילי דברכות', בהתחלת הספר פסקי מהרי"ץ חלק ב'. ישנן כמה וכמה דעות, לגבי העניין הזה. אבל מהרי"ץ נוקט בפשטות, כפי שנראה מכמה ראשונים, שהתפילה היא במקום קרבן. אז אם ישנן קרבנות, אין תפילה. והרי הגויים, הרי אין להם קרבנות, הם לא יכולים להקריב קרבנות. לא מבעיא שכל הקרבנות, כגון התמידין וכו', בודאי שזה איננו שייך לגויים. הם יבואו לבית המקדש, בכדי להתפלל. ויהיה להם הרבה מקום בכדי להתפלל, כי כפי שאמרנו בשיעור הקודם, כל העיר ירושלם תהיה בית המקדש. לכן אין שאלה, איך יבואו מכל העולם בכדי להתפלל. יהיה להם מקום. מבחינה זאת, אין בעיה. אבל הקרבנות, 'עולותיהם וזבחייהם' של ישראל, לרצון על מזבחי. אבל לגבי העמים, זה 'בית תפילה'. מהרי"ץ כתב חידוש, פשט בפסוק הזה.

אבל לכאורה, כתוב 'ישראל'. אולי זה כולל גם את הגרים? לכן, ברצוני לחדד את הנקודה הזאת.

האמת היא, כי לאמיתו של דבר, גם מהגויים מקבלים קרבן. הרי כתוב לגבי הפסוק, **אָדָם כִּי יִקְרִיב מִמֶּם קָרְבָּן** [ויקרא א', ב'], 'אדם' לרבות גויים. אמנם המפרשים מתפלפלים בדבר זה, כי הרי אדרבה, כתוב 'אתם קרויין אדם', ואין אומות העולם קרויין אדם'. אז ישנם כאלה האומרים, כי זה לא לרבות גויים, אלא לרבות גרים. בכל אופן, גם אם הראיה איננה מכאן, אבל ישנו פסוק אחר. הרמב"ם בהלכות מעשי הקרבנות [פרק שלישי הלכה ב'] אומר, שלא מקבלים קרבן מאומות העולם, שנאמר [ויקרא כ"ב, כ"ה] **וּמִיד פֶּן יִנָּכַר לֹא תִקְרִיבוּ אֶת לֶחֶם אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל אֶלֶה**. משמע מכך, שאפשר לקבל מהם קרבן עולה. זהו הקרבן היחיד, שהגר יכול להביא. יהודי המשומד לעבודה זרה, לא מקבלים ממנו קרבן. אבל גוי, אפילו אם הוא עובד עבודה זרה, אם הוא שלח קרבן עולה, מותר לקבל ממנו, כיון שכולו קרבן לה'. גם הוא יגיד שזה לשלמים, תקריב אותו בתורת עולה. כיון שהגוי, ליבו לשמים. הוא איננו חושב, שאפשר לאכול חלק מן הקרבן, אלא שזה יישרף כקרבן עולה כליל לה'. לכן מקבלים ממנו, רק קרבן עולה. אולם קרבנות אחרים, לא שייך אצל אומות העולם. א"כ, פירוש הפסוק הוא נפלא.

אבל לגבי הנקודה הזאת, אולי גר לאחר שנתגייר, נכלל כמו ישראל?

ובעצם השאלה הזאת נוגעת לגבי הרבה תפילות, והרבה עניינים. למשל, לפנינו בעז"ה ימי החנוכה שיבואו לקראתינו לשלום. כתבתי בשלחן ערוך המקוצר [בסימן ק"כ סעיף י"ג], לגבי אחת הברכות שמברכים לפני הדלקת נר חנוכה, 'שעשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', האם גר יכול לומר 'שעשה נסים לאבותנו', או שיאמר 'שעשה נסים לאבותם של ישראל'? הוא יכול לומר 'לאבותינו'?

כתבתי שם כך, גר, אם רצה לומר שעשה נסים לאבותינו, יאמר (עיי' לעיל סימן ל"ג סעיף כ"ג). ואם רצה לשנות ולומר שעשה נסים לישראל, יאמר. הוא יכול לבחור, איזה נוסח שהוא רוצה. אבל הוא יכול אפילו לכתחילה, לומר 'לאבותינו'. הערתי בעיני יצחק שם, על מה שכתב בעל קיצור שלחן ערוך, שזה טוב רק בדיעבד, כי הדבר איננו פשוט. כיון שכתוב בשלחן ערוך [סי' קצ"ט סעיף ד'] במפורש, שהגר יכול לומר בברכת המזון, 'על שהנחלת לאבותינו'. מה הפירוש? והלא הוא גר? אלא אכן, 'לאבותינו' קאי על אברהם, שעליו נאמר [בראשית י"ז, ד'] **וְהָיִיתָ לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם**. כל הגרים, קשורים לאברהם אבינו.

אמנם הדבר אינו כ"כ פשוט, אבל כך נפסק להלכה, על פי תשובת הרמב"ם. ישנה תשובה מפורסמת של הרמב"ם, לרבי עובדיה הגר, זהו גר אחד אשר פנה אל הרמב"ם בשאלה, פגעו בו או אמרו לו משהו, והרמב"ם כתב לו ממש בכבוד גדול, והסביר לו את הדעת תורה בקשר לגרים, ובין היתר כתב הרמב"ם לגבי נוסח הברכה, והרמב"ם אומר שהגר אומר את כל התפילות כרגיל. א"כ, הוא יכול לומר 'לאבותינו'. עוד מעט נראה זאת ביתר הרחבה, בלי נדר.

ברם, ישנו חילוק. אנחנו מדברים, על היכן שכתוב 'ישראל'. דהיינו, אם כתוב 'ישראל', הגרים אינם בכלל. אבל לגבי המלה 'לאבותינו', את זה הוא יכול להגיד. זאת ברצוני לחדד בעז"ה.

שאלה מהקהל: אבל זה רק אברהם, א"כ כיצד זה 'לאבותינו'?

תשובת מרן שליט"א: כיון שהגר שייך לאברהם אבינו, ממילא הנסים אשר נעשו לחשמונאים, שהם מצאצאי אברהם אבינו, זה נחשב שגם הוא בכללם.

שאלה מהקהל: אבל אברהם הוא אחד, אז איך זה 'לאבותינו'?

תשובת מרן שליט"א: אברהם אבינו כולל ממילא את כל האבות. אפשר לדבר בלשון רבים, גם על אדם אחד, בדרך חשיבות.

בכל אופן, כך רבינו הרמב"ם כותב שם בתשובה [סימן מ"ב]. ישנן דעות, שיאמר 'אלהי אבות ישראל', ואם הוא בציבור שיאמר 'אלהי אבותיכם', אלא אם כן אמו מישראל. אבל להלכה, הרמב"ם ועוד הרבה ראשונים אומרים, כי ההלכה היא שיאמר 'אלהי אבותינו', כי אברהם היה אב לכל העולם. גם בברכת המזון, שיאמר 'שהנחלת לאבותינו'. וכן, 'הוצאתנו ממצרים'. וכי אבותיו היו במצרים? בכל זאת שיגיד. וכן 'עשית נסים לאבותינו'.

מאחר שנכנסת תחת כנפי השכינה ונלוית אליו, אין כאן הפרש בינינו ובינך. וכל הנסים שנעשו, כאלו לנו ולך נעשו. הרי הוא אומר בישעיה [שם פסוק ג'], וְאֵל יֹאמֶר בֵּן הַנֶּכֶד הַנִּלְוָה אֶל יְהוָה לֵאמֹר הִבְדִּיל יְבַדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עַמּוֹ. הרמב"ם מביא את הפסוק בספר ישעיה, הנוגע לעניינינו. כלומר, הגר מתחבר עם כל ישראל. וכן לגבי ברכת 'אשר בחר בנו מכל העמים', וכן 'אשר נתן לנו תורת אמת', הוא ג"כ יכול לומר זאת. אין שום הפרש כלל בינינו ובינך לכל דבר. ודאי יש לך לברך אשר בחר בנו, ואשר נתן לנו, ואשר הנחילנו, ואשר הבדילנו. שכבר בחר בך הבורא יתעלה, והבדילך מן האומות, ונתן לך התורה. שהתורה, לנו ולגרים. שנאמר [במדבר ט"ו, ט"ז-ט"ז] הִקְהֵל חֻקָּה אֶחָת לָכֶם וְלַגֵּר הֹגֵר חֻקֵּי עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כָּכֶם כָּגֹר יְהוָה לִפְנֵי יְיָ. תוֹרָה אֶחָת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יְהוָה לָכֶם וְלַגֵּר הֹגֵר אִתְּכֶם.

יוצא א"כ, שהגר מתפלל ומברך כרגיל. אם הוא רוצה לומר 'שעשה נסים לישראל', לחשוש לדעת התוספות בשם רבינו תם [בבא בתרא דף פ"א ע"א], בסדר. משאירים זאת לרצונו, בכדי

שלא ירגיש ח"ו פגוע מכך, ומי יודע, שלא ח"ו יחזור לסורו. הוא לא צריך, אבל הדבר תלוי בו, אם הוא מרגיש עלבון, או נוקף ליבו, הוא יכול לומר כך.

אבל ישנו דבר אחד, שאותו הוא לא יכול להגיד, וזאת ברכת 'שלא עשאני גוי', בברכות השחר. הוא לא יכול להגיד דבר שקר. אולם, גם בדבר זה ישנה מחלוקת. הרמ"ה – רבינו מאיר הלוי – כותב [ומובא בארחות חיים ובאבודרהם], שהגר אינו יכול לומר 'שלא עשאני גוי', כיון שהקב"ה כן עשה אותו גוי. אבל ישנם כאלה האומרים, שהוא יכול לומר. יש הרבה פוסקים הסוברים כך. בשלחן ערוך [סי' מ"ז סעיף ד'], הרמ"א כותב, שהגר יגיד 'שעשאני גר'. שלא יאמר 'שלא עשאני גוי', אלא 'שעשאני גר'. אבל ישנם כאלה האומרים, לא נכון, מה הפירוש 'שעשאני גר'? כמו הפסוק 'זאת הנפש אשר עשו בחרן'? אבל לא הקב"ה עשה אותו גר, אלא זאת הבחירה שלו, הוא בחר בכך, הכיר שתורת ה' היא אמת, ושהקב"ה בחר בעם ישראל, ורצה להסתופף תחת כנפי השכינה. זהו רצונו, לא שהקב"ה עשה זאת. אומר בעל שירי כנסת הגדולה [סי' מ"ז הגב"י (הגהת בית יוסף)] אות ה', שהגר יכול לומר 'שלא עשאני גוי'. וישנן דעות, גם באחרונים, כגון במגן אברהם [סק"י], ובעוד כמה פוסקים, שהגר כן יכול לומר 'שלא עשאני גוי'. ופירוש, לא שהוא נוצר יהודי, כי אכן זה לא כך, אלא הכוונה שהקב"ה עשה שהוא לא יישאר בגיותו. דהיינו, שהקב"ה לא עשה גם משהו נגדי. אמנם זה קצת דחוק, אבל הוא אומר שאפשר לפרש כך את הברכה הזאת, שלא עשית אותו שיישאר גוי.

זהו ויכוח בין הפוסקים, יש אומרים בכה ויש אומרים בכה. ולהלכה ולמעשה נפסק בכך החיים [שם ס"ק ל"ו], ומקורו בחיד"א [ברכי יוסף ובס' קשר גודל], כי כיון שיש בכך חילוקי דעות, שהגר יאמר את הברכה הזאת בלי שם ומלכות. או שיאמר בלב.

השלמה בעניין המנהג לומר את הפסוקים והביאותים אל הר קדשי וגו' עולותיהם וזבחייהם וגו' במהירות, ולא בניגון הטעמים כביתר הפסוקים.

בשיעור הקודם הבאתי ראיות, להסביר מה שנוהגים אצלינו התימנים, לומר את הפסוק 'זהביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי' במרוצה. את הפסקא הקודמת, מהתחלה ועד הסוף, את הכל קוראים בניגון [מרן שליט"א מדגים זאת]. 'תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם. אשר נשבעת לאבותינו, מימי קדם'. ופתאום את הפסוק הבא, 'זהביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי', אומרים במהירות, 'עולותיהם וזבחייהם, לרצון על מזבחי'. מה קרה כאן? [הערת העורך: מרן שליט"א אומר כי במלים 'עולותיהם וזבחייהם, לרצון על מזבחי' חוזרים לניגון האיטי, אולם בכל המקומות שמעתי שממשיכים עד סוף הפסקא במהירות, וזה גם מתאים למה שאמר מרן שליט"א בעבר כי לפעמים אומרים את הסיום מהר, כגון בסוף אמר רבי אלעזר וכו' בערבית שבת. תשובת מרן שליט"א: אולי הם שאמי – או מושפעים משאמי וכדומה, שלא מוסיפים עוד פסוק נאם וגו' מקבץ נדחי וגו', ולכן אצלם זה סיום].

על כרחך שהם הבינו, שהדבר מדובר על עם ישראל. הבאתי לכך כמה אסמכתאות, כפי שאמרנו חלק מהן. וישנו דבר מעניין אצל האשכנזים, כי גם אצלם הדבר מפורש. בסליחות [ליל יום הכיפורים] הם אומרים פיוט המתחיל במלים, זכור לנו ברית ראשונים וכו'. מביאים כל מיני עניינים, ועליהם פסוקים. כגון, המצא לנו בבקשתנו – מביאים על כך פסוק, כמה שכתוב, ובקשתם משם את יי אלהיך ומצאת וגו'. מוחה פשעינו למענך, כאשר אמרת, אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני וגו'. זרוק עלינו מים טהורים וטהרנו, כמה שכתוב וזרקתי עליכם מים טהורים וגו'. כפר חטאינו ביום הזה וטהרנו, כמה שכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם וגו'. ובסוף הם אומרים, תביאנו אל הר קדשך ושמחנו בבית

בכל אופן, כל הנושא הזה, הוא לגבי האם הגר יכול לומר 'לאבותינו' וכדומה, אבל אי אפשר לבוא ולומר, כי כל היכן שכתוב 'ישראל', זה כולל גם את הגרים. לכן, מה שאנו מדייקים מדברי מהרי"ץ והחשק שלמה, זהו דיוק נכון. כי בכל מקום שכתוב 'ישראל', גם אם לפי ההלכה המדובר אף על הגר, אבל תמיד ישנו בכך איזה ריבוי, תמיד חז"ל דורשים זאת מפסוק. למשל, לגבי חמץ. כתוב בתורה על בני ישראל, וחז"ל דורשים גם על הגרים. או שהדבר כתוב במפורש בפסוק, כגון [שמות י"ב, י"ט] פָּגַר וּבָאֲזַרְחָהָם. התורה כוללת במפורש, גם את הגר. או שישנו איזה פסוק, איזה ריבוי, שחז"ל דורשים לרבות את הגרים. אפילו לגבי הפסוק [במדבר ו', כ"ג] כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם, מי אמר שגם הגרים בכלל הברכה? חז"ל מביאים לכך ריבוי, שנאמר 'ואני אברכם', או 'אמור להם', לרבות את הגרים. ישנם כמה וכמה מקומות, שריבו את הגרים מאיזה מלים מיותרות שבפסוק, שהדבר בא להכליל גם אותם. משמע, שאם לא היה ריבוי, הם לא היו נקראים 'ישראל'.

שואל הפרי מגדים [סימן נ"ה, באשל אברהם, ס"ק ד'], אם כן, לא נצרף גר לעשרה, שהרי כתוב, וּנְקַדְשִׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [ויקרא כ"ב, ל"ב]. הרי מפסוק זה לומדים, שכל דבר שבקדושה לא יהיה אלא בעשרה. א"כ, איך מצרפים גר למניין? אלא הוא אומר, שהפסוק הזה הוא רק אסמכתא, זה לא עיקר הלימוד. חז"ל רק הביאו אסמכתא, מן הפסוק הזה. כי אם הגר יכול להיות שליח ציבור, קל וחומר שהוא מצטרף למניין.

וזה לשון הפמ"ג, ומסתברא וודאי דגר מצטרף למנין עשרה לכל דבר שבקדושה, אע"ג דאמרין [ברכות דף כ"א ע"ב] ונקדשתי בתוך בני ישראל [ויקרא כ"ב, ל"ב] ובסוכה כ"ח ב' בתוספות ד"ה לרבות כתבו דבני ישראל ממעטין גרים אי לית רבויא, מכל מקום כאן אסמכתא, דהא גר כשר להיות ש"צ, כבסימן נ"ג סעיף י"ט, ואין סברא דלא מצטרף לעשרה.

תפלתך, כמה שכתוב והביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפילה יקרא לכל העמים.

חייבים לומר ולתרוץ כפי שאמרנו, שישנם כאלה אשר חתכו זאת בסכינא חריפא, למרות שפשטות הפסוק זה על כך, אבל הדבר חוזר באופן כללי. אינני יודע, מאיפה ומניין להם? על סמך מה בנו זאת? אבל ברור, שישנה הבנה כזאת.

מצד שני רציתי לומר, כי אין הוכחה ממייסד התפילה הזאת, ריבונו של עולם וכו', שהוא סובר כך. כי בפשטות, כך זה נראה. שהרי כתוב, 'מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו'. על מי מדברים? מי הם 'שארית נחלתו'? אלו עם ישראל. וכן אח"כ, 'ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו וכו'. 'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם', טוב, אולי יכולים לומר שאברהם אבינו הוא 'אב המון גויים', אבל ההמשך, 'אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם'. טוב, אולי כאן, כעת הדבר עולה בדעתך, לפי מה שאמרנו אפשר לומר שבעצם זה לא מחייב, אבל זאת אינה הפשטות. לפי מה שמדברים כל הזמן, 'אם יהיה נדחך בקצה השמים', 'ישוב יי' אלהיך', מדברים על כלל ישראל. כעת כשאתה אומר, 'זהביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי', לכאורה הבנת מייסד התפילה הזאת, כוונתו על עם ישראל.

על-כך ברצוני לומר, שזאת אינה הוכחה בכלל. דהיינו, אין ראיה, כי מי שייסד את התפילה הזאת, הבין ג"כ כפי שכולם מבינים, שהכוונה על עם ישראל. יכול להיות שהוא הבין, שזה כן חוזר על הגרים. בפרט כעת, שאנחנו מדגישים זאת לגבי 'לאבותינו'. תוך כדי הדברים, הדבר עוד יותר התחזק. אין הוכחה. אולי אפשר לתרוץ זאת, אבל גם בלי ההוכחה הזאת, נגיד שקודם המדובר רק על עם ישראל, אבל הפסוק 'זהביאותים אל הר קדשי', חושבני כי אני אומר

כאן חידוש לאמיתה של תורה, מי שמבין. בעצם, את הפסוק הזה, הוא לא הביא בתורת תפילה, אלא בתורת מקור. תשמעו טוב. הרי הוא פותח כך, 'כמו שכבש אברהם אבינו רחמיו ועשה רצונך בלבב שלם, כן יכבשו רחמך את כעסך ויגלו רחמך על מדותיך, ותתנהג עמנו במדת החסד ובמדת הרחמים'. היכן דבר זה כתוב? בגמרא במסכת ברכות, שהבאנו לעיל. ולמדו זאת שם, מן הפסוק 'זהביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי', מכאן שהקב"ה מתפלל. א"כ, הוא סיים כך, בכדי לומר מהיכן מקור התפילה שאמרנו כעת, 'יכבשו רחמך את כעסך וכו'. למדנו זאת מן הפסוק הזה, והביאותים אל הר קדשי וגו', מכאן שהקב"ה מתפלל. מהקב"ה למדנו, את נוסח התפילה שאמרתי לך מקודם. זהו הבסיס והשורש לתפילה הזאת. רק לשם כך, הוא הביא את הפסוק הזה. הוא לא הביא את הפסוק בתורת שאנחנו מבקשים זאת, אלא בתורת היסוד של התפילה. הוא מביא בסיום הפיסקא, מהיכן הדבר בנוי, כי המקור שלו הוא מכך שהקב"ה מתפלל. חושבני שזהו חידוש יפה מאד.

שאלה מהקהל: למה הוא שם זאת בסוף כל התפילה, ולא בהתחלה?

תשובת מרן שליט"א: טוב ששאלת זאת. יפה מאד. הסיבה לכך היא, כי הוא אומר 'ויגלו רחמך על מדותיך', וההמשך הוא, 'מי אל כמוך וגו', אלו הי"ג מדות, יש שם שלש עשרה דברים. הרי ישנם שני י"ג מדות, יש את הי"ג מדות שאנחנו אומרים, יי' יי' אל רחום וחנון וגו', ויש י"ג מדות של 'מי אל כמוך וגו', שזה בסוף ספר מיכה. ומסבירים בספרים הקדושים, שהי"ג מדות הללו הם בעצם יותר גבוהות, יותר עליונות. אנחנו אומרים י"ג מדות, בדרגא יותר נמוכה. והמקובלים אומרים, כי זאת הסיבה שלפעמים אומרים י"ג מדות ולא נענים, כיון שמי שאינו יודע את השורש שלהם, את י"ג מדות העליונות, הוא לא יודע לקשר את התחתונים עם העליונים, וממילא תפילתו אינה

מסכת ברכות [מובא בספר עין יעקב], ועל המאמר הזה – שהקב"ה מתפלל – הוא כותב כך, יש בהגדה זו סוד נשגב מאד, גם יש לה חיצון נכון. ישנו גם פשט בעניין. ותחילה אגיד לך מה שראיתי בה לגאון ז"ל. דהיינו, לפני שהרשב"א כותב את מה שהוא הבין בעניין זה, הוא כותב את מה שכתב גאון. כאשר הראשונים מזכירים את ה'גאון', כוונתם לרבינו האי גאון. כאשר הם כותבים 'גאון' בסתם. חושבני, כי צ"ל 'לגאון', ולא 'לגאון'. כביכול זה כמו ה"א הידיעה.

אמר הגאון, כי לימדו הקב"ה למשה במראית העין, סדר בקשת רחמים והתפילה. כמו שאמרו [ר"ה דף י"ג ע"ב] שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור שיורד לפני התיבה, ולימד את משה בפרשה זיעבור י"י על פניו ויקרא'. וכן הוא אומר [שמות ל', י], אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם י"י לפניך. ועל אותה שעה אמרו, מנין שהקב"ה מתפלל.

רבינו האי גאון, מקשר את הגמרא בברכות, עם הגמרא בר"ה, שם כתוב לגבי הפסוק זיעבור י"י על פניו, שהקב"ה נתעטף כשליח ציבור. זהו זיעבור', כמו שליח ציבור שעובר, נתעטף. אז הוא אומר, שזאת התפילה, שהוא נתעטף כמו ש"צ.

וכן מפורש בתורה, כי כן אמר [שם ל"ד] י"י י"י אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת. וקאמר משה, אתה הוריתנו לומר י"ג מדות, שנאמר 'כאשר דברת לאמר'. וכן אמר, יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי, למדנו לומר יה"ר מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך.

זאת אומרת, מה שכתוב בגמרא בהמשך, תניא אמר רבי ישמעאל וכו', והוא אמר לו כך, למדנו מכאן את שורש התפילה הזאת, ועפ"י אנחנו אומרים כך גם במוסף של ר"ה, רק שאנחנו לא אומרים שם את הפסוק זיהביאותים אל הר קדשי, אלא 'כשם שכבש וכו', שיגלו

מושלמת, כיון שהי"ג מדות הללו הן יותר גבוהות. משה רבינו לא אמר זאת, כיון שהוא לא היה צריך לכך. אבל למעשה, יש להם מעלה גדולה יותר.

דרך אגב, בכך הסברנו פירוש הפלא ופלא, מדוע אנחנו אומרים – כפי שמהרי"ץ זיע"א אומר בחלק הדקדוק – את הפסוק [שמות ל"ד, י] הִנֵּה אֲנִי פֹרֵת פְּרִיָּת. מדוע במלה 'אנכי', האות נו"ן היא מלעיל? הרי מלעיל עושים, כאשר ישנו 'סוף פסוק', או 'אתנחא'. כגון בפסוק, וְאִם-אֵין מִתֶּה אֲנִי [בראשית ל', א']. אבל כאשר ישנו טעם זרקא, אמנם ישנו כלל כי גם בטעם זרקא זה מלעיל, אבל השאלה מדוע זה כך? ישנו כאן רמז הפלא ופלא. הלא 'הנה אנכי כורת ברית', הקב"ה כרת ברית שי"ג מדות אינן חוזרות ריקם, אבל זה 'מלעיל', דהיינו אתה צריך לדעת את הי"ג מדות העליונות, כי על זה כרותה הברית. מי שמכוון את י"ג מדות העליונות, מקשר אותם עם השרשים שלהם, אם זה 'מלעיל', אז על כך הקב"ה כורת ברית. הפלא ופלא.

לגבי מה שכתוב בתפילה הזאת, זיגלו רחמיך על מדותיך, מה הפירוש 'זיגלו'? ישנם אחרים הגורסים, 'יגלו'. מלשון 'נכמרו רחמי' – יתגוללו רחמוהי'. הכוונה, שיתגלגלו הרחמים האלה, בכדי לבטל את מדת הכעס, דהיינו את מדת הדין.

אבל מהרי"ץ אומר, 'יגלו' פירוש, שיתגלה שפע הרחמים לשאר המדות. לכן הזכרנו את י"ג מדות, מי אל כמות וגו', שאותם אין בעיא לומר בשבת קודש, ולאחר שסיימנו אותם, הוא אומר לך מה השורש של כל הדברים הללו ביחד, שהוא מן הפסוק הזה, זיהביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי, מכאן שהקב"ה מתפלל.

שורש דבר זה, נמצא בדברי רבינו האי גאון. הרי יש את חידושי אגדות של הרשב"א על

רחמיק על מדותך וכו'. ומה שאומרים אחרי פרשת העקידה, שורש דבר זה, הכל נלמד מ'בית תפילת'. הפלא ופלא. זהו חידוש ממש מתוק מדבש.

מדוע הספרדים מסיימים את הפטרת וירא במלים "ותאמר שלום" שזהו אמצע העניין, ובעניין הנסים והנפלאות שנעשו ע"י כמהר"ר שלום שבזי זיע"א בחייו ולאחר מותו.

יש לי שאלה, שנתעוררתי אליה בזמן האחרון, ואבקש מהת"ח שבציבור ומכל השומעים, אולי ימצאו תשובה הגונה, כי מהידוע לי עד עכשיו, אלו תשובות שאינן מושלמות.

בהפטרת וירא [מלכים ב' ד', א'] כתוב כך, וְאִשָּׁה אֶחָת מִנְּשֵׁי בְנֵי הַנְּבִיאִים צָעָקָה אֶל אֱלֹהֵי שָׁע לֵאמֹר עֲבָדְךָ אִישִׁי מֵת וְאַתָּה יְדַעְתָּ כִּי עֲבָדְךָ הָיָה יָרֵא אֶת יְיָ וְהַנְּשָׂה בָּא לְקַחַת אֶת שְׁנֵי יְלָדָיו לֹא לְעֲבָדִים. וַיֹּאמֶר אֲלֶיהָ אֱלֹהֵי שָׁע מָה אַעֲשֶׂה לָּךְ וְגו', וַיֹּאמֶר לָכִי שְׂאֲלִי לָךְ כָּלִים וְגו', וּבָאֵת וְסִגְרָתְּ הַדֹּלֶת וְגו', וקרה נס גדול. מה'אסוך שמן' הזה, נהיה לה שפע בשמן, והיא אכלה ופרעה את חובותיה.

אח"כ מתחילים עניין נוסף, וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלֹהֵי שָׁע אֶל שׁוֹנֵם וְגו', וַתֹּאמֶר אֶל אִשָּׁה הַזֶּה נָא יְדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עֲבָר עָלֵינוּ תָּמִיד. נַעֲשֶׂה נָא עֲלִית קִיר קִטְנָה וְגו', וַיֹּאמֶר אֶל גַּחְזִי נַעֲרוֹ קָרָא לְשׁוֹנָמִית הַזֹּאת וְגו', וַיֹּאמֶר לְמוֹעֵד הַזֶּה כָּעֵת חָיָה אֲנִי [אֶת] חֲכָקֶת בֶּן וְגו'. זאת הפטרת וירא, כפי שבפרשת השבוע כתוב לגבי שרה אמנו, שהמלאך בישר לה שתלד בן.

לאחר שהיא ילדה בן, כפי שאלישע אמר לה 'כעת חיה', וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וְגו', וַיֹּאמֶר אֶל אָבִיו רֵאשִׁי רֵאשִׁי וְגו', וַיִּשְׁאַהֲוּ וַיְבִיֵּאוּהוּ אֶל אִמּוֹ וַיֵּשֶׁב עַל כְּרִפָּיָה עַד הַצֹּהָרִים וַיָּמָת. וַתַּעַל וַתִּשְׁכְּבֶהוּ עַל מִטָּת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְגו', וַתִּקְרָא אֶל אִשָּׁה וַתֹּאמֶר שְׁלָחָה נָא לִי אֶחָד מִן הַנְּעָרִים וְגו', וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ אֲנִי הִלַּכְתִּי [אֶת] הַלֵּכְתָּ אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֵדַשׁ וְלֹא שָׁבַת וַתֹּאמֶר שְׁלֹום.

אם תסתכלו בחומשים הרגילים, תראו כי 'כאן מסיימים הספרדים'. במלים, 'ותאמר שלום'. באמצע העניין מסיימים? אח"כ היא הלכה אל אלישע, וכל העניין של גיחזי עם המטה. הדבר הפלא ופלא. אנחנו התימנים, וגם האשכנזים, ממשיכים את ההפטרה עד הפסוק, וַתִּשָּׂא אֶת בָּנָהּ וַתִּצָּא. אמנם זה עוד ארוך. אבל לכאורה, איך אפשר להפסיק באמצע הסיפור? הפלא ופלא. מישוהו יודע תשובה?

הערה מהקהל: אומרים הסבר בדרך צחות, בשם הר"ר אריה לוי זצ"ל.

תשובת מרן שליט"א: או, יפה. אבל למעשה, כיצד אתם נוהגים?

תגובה מהקהל: אצלינו הספרדים, לא ממשיכים הלאה. מסיימים במלים 'ותאמר שלום'. כי אחרי שהולכים אל החכמים, הכל כבר בסדר. כך שמעתי.

תשובת מרן שליט"א: טוב. כעת אומר לך, מה שאני שמעתי.

אמרו, כי הסיבה שהספרדים מסיימים כאן, כיון שיש להם אמונת חכמים. דהיינו, לא צריכים להגיד מה היה הסיפור, כי אם היא לוקחת אותו לאלישע הנביא, כבר לא משנה מה היה, הדבר בטוח שזה מה שיהיה, והוא יחיה אותו. זה מה ששמעתי.

והאמת היא, כי לא מצא חן בעיני התירוץ הזה. ראשית, כי חושבני שזה לשון הרע, כלפי העדות האחרות. וכי רק לספרדים ישנה אמונת חכמים? לאשכנזים ולתימנים, אין אמונת חכמים?

כפי שאתם יודעים, יש בתימן את קברו של רבינו שלום שבזי זצוק"ל, למשל מהעיר שלנו עד לשם זה היה מהלך של 15 יום. וכשהיה צורך, נסעו לשם. קבר של צדיק. הדבר מפורסם בכל ארץ תימן, שמגיעים לקבר שלו. היו עוד קברי צדיקים סמוך לצנעא, שהלכו

שערי יצחק – השיעור השבועי

אומרים "זיארה", ביקור. לכן נקט בסגנון זה בלשון "ק"ס"ך במקום ז'. יב"ן) מקום מנוחתו. כבר עבר שלש מאות שנה, מאז שהוא נפטר. אולי שלוש מאות וחמשים. אני מדבר על זמנו, כאשר הוא כתב זאת. כמו שהולכים לסייר מ"ק הרשב"י ורמב"ם זיע"א. ורובם לצורך רפואה וכיוצא.

לגבי קבר הרשב"י, אמנם הולכים, אבל אינני יודע האם הולכים גם לקבר הרמב"ם. לא שמעתי על כך. אולי קצת.

הערה מהקהל: עכשיו שיפצו שם, ועשו מקום גדול.

תשובת מרן שליט"א: בסדר.

מספרים על כך נסים ונפלאות, לא לחנם הלכו לשם. ראו דברים בחוש. ואפילו גויים, היו הולכים לשם. אני יודע שבתקופה האחרונה בתימן, היו באים גויים מסעודיה לקבר שלו, והיו נושעים. פלאי פלאות. לא אכנס כעת לספר לכם על סיפורים שאני יודע שאירעו במשפחתי, אבל אלו דברים מפורסמים ופשוטים.

הערה מהקהל: כיצד זה מסתדר עם האיסור, 'לא תדרוש אל המתים'?

תשובת מרן שליט"א: לא מתפללים אל הצדיק, אלא מבקשים שהצדיק יתפלל עלינו. זהו כפי שאומרים בפיוט 'אראלי מרומים', 'כמליצי עמדו נא'. מבקשים מהצדיק, שיעמוד במליצה עלינו. זהו כפי שאתה הולך אל מי שקרוב אל המלך, כיון שיש לו פרוטקציה, ומבקש ממנו שיבקש בשבילך, ואז המלך מתייחס אליך יותר.

בזמנו הדפסתי בספר תהלים 'תורת אבות', ב"ה זה מופץ גם כיום, הבאתי את מה שמצאתי בס"ד, קונטרסים של בקשה שהיה מונח על קברו של רבינו שלום שבזי, הדפסתי שם את הבקשה הזאת, זאת תפילה ארוכה.

להתפלל שם. וכי אפשר להגיד, שלא היתה להם אמונה בצדיקים? כל אדם שהיתה לו איוו צרה או בעייה.

שאלה מהקהל: זה לא היה רק אחרי שהוא נפטר?

תשובת מרן שליט"א: לא. זה לא התחיל אחרי שמת. אהה, להאמין כבר בחייו. יפה, טוב שאתה אומר, עכשיו הבנתי מה שכתוב כאן, אתה מסביר את מה שאני עומד לקרוא עוד מעט.

ישנו ספר בשם 'אוצר ספרי תימן', להר"ר אברהם ב"ר חיים אלנדאף, והוא כותב בהקדמתו על 'תולדות הרשב"י אלשבזי'.

הוא כותב כך, בימיו היה אחד מחכמי הישמעאלים, שמו 'אבן עלואן', והיה בקי בחכמת הרפואות והמכשפות, והיה מרפא כל חולה שיבוא אליו. שמעתם? היה מכשף. וכן מי שיש לו איזה עניין, כגון אבידה, או כיוצא בזה, הוא מגלה לו ע"י "החול". זהו מה שנקרא, גורל החול. והיו רבים מבני ישראל הולכים לדרוש ממנו, ועושה להם בקשתם. נו, חס ושלום זאת סכנה, גוי שעושה כך. וכראות הרב את עם ישראל שהולכים אחרי מעשה כשפים שלו, קינא קנאת ה', והיה עושה נגדו על צד הקדושה. האמת היא, כי הספר גורל החול כבר נדפס. הוא אומר, שאומות העולם מתייהרים עלינו, אבל אדרבה, תדעו לכם שאנחנו ג"כ בקיאים בחכמה הזאת, בכדי שהיהודים ח"ו לא ילכו אחרי רחמנא ליצלן. ואז נמנעו היהודים מלילך אצל סט"א הנז'. ובאים לפני הרב, ועושה להם בקשתם. כעת תשמע טוב, וגם אחרי מותו, לא הסיר חסדו מעם כל הבא להשתטח על מצבת קבורתו, הן על איזה חולי, הן אפי' חשוכי בנים, ועושה להם בקשתם. דהיינו, הדבר התחיל בחייו, לא רק אחרי מותו. ועד היום, רבים הולכים מכל קצוי ערי תימן, מהלך יותר מעשרה ימים ממקומם אל מקום מצבת קבורתו בעיר תעז לסייר (בערבית

הוא כותב כך, אתחיל לכתוב בקשה נאה לאמרה על קבר הצדיק אדוננו ורבינו, חמוד לבנו, גלגל עינינו, ציץ תפארתנו, החכם הכולל, התנא האלהי מהר"ר שלום שבזי זיע"א.

ידיע להוי לכוון אחינו בני ישראל הבאים להשתטח על קבר זה הצדיק, מי שיש לו חולי או איזה צער בגופו, ילך להתפלל על עצמו אצל קבר הצדיק ברחוק ארבע אמות, ויתרפא בעזרת ה' יתברך. ודעו לכם אחינו, שיש בני אדם הולכים ומגיעין על הקבר, ואין להם מלה בלשונם. הוא בא לשם, אבל אינו יודע מה להגיד. אולי הוא יכול לקרוא מזמור תהלים, או משהו אחר, אבל לא להתפלל. ואינם יכולים לומר שום מלה, ולא תרדנה עיניהם דמעה. אמרתי בלבי לכתוב זאת הבקשה, לכל ההולכים להשתטח על הקבר הזה. בכדי לעורר אותם. ויזהר שלא יהיה טמא מקרה לילה ח"ו, או מזיעת דרכים על בגדיו. אם הוא בא כך, מטרחת הדרך. ואם הוא בלתי טהור, צריך טבילה קודם שילך, וגם אחרי שובו. ואם לא יוכל לעשות כן, טוב לו שלא לילך. וכל מי שיש עליו חוב נדר, ישלמנו וכו'.

בעת הוא מתחיל את נוסח התפילה, שלום עליך אדוננו מורינו ורבינו אבא שלום אלשבזי זיע"א ושלום ינוח על משכבך, צדיק יסוד עולם. אשר היית נאמן לבית ישראל בכל עת, ועמדת להם בעת צרתם כחומה נשגבה, להתפלל עליהם תמיד באהבה רבה. וזכית והצדקת את הרבים, והורית לישראל חוקים ישרים ומשפטים טובים. אשריך וטוב לך וכו', ישנה שם אריכות גדולה מאד, תפילות גדולות ונוראות שהוא סידר והכין, בכדי שידעו להתפלל, כל אחד לפי העניין שלו.

בכל אופן, אין ספק שלגבי החכמים אשר הוכיחו את עצמם בצדקותם, אלו שיש להם את הזכות לעשות נסים ונפלאות, בודאי שהיו מאמינים בהם. אם אלישע הוכיח את עצמו בנס

השמן, וכי ח"ו יש מי שמכחיש. למה לבוא ולהגיד, שלספרדים ישנה אמונת חכמים, ולא לאחרים? זאת שאלת אחת.

אבל יתירה מכך, האמת היא כי ישנם ספרים, שכתוב בהם בדיוק ההיפך. מי שיעיין בחומש 'נחל קדומים', יראה שכתוב שם, 'כאן מסיימים האשכנזים'. כביכול, הספרדים הם שממשיכים לומר את ההמשך. האשכנזים והאיטליאנים, ממשיכים עד ותשא את בנה ותצא. הדבר פלא עצום.

התברר, שלא לכל הספרדים היה מנהג אחד. ישנם אשכנזים, כתוב כי במקום בשם פפדמ, דהיינו פרנקפורט דמיין, הם גמרו במלים 'ותאמר שלום'. א"כ, ישנם אשכנזים שמסיימים כאן. בקיצור, חס ושלום להוציא לעז. הרמב"ם כותב, 'ואשה אחת מבני הנביאים', עד 'ותשא בנו ותצא'. וכי להרמב"ם לא היתה אמונת חכמים? לא מוצא חן בעיני, התירוץ הזה.

אבל מה שכן, אכן ראיתי את הפירוש הזה בספר דרכי אבות, הוא מביא זאת בשם הרה"צ אריה לויין, אבל תשמעו איך היה הסיפור. רציתי לקרוא זאת בפניכם מתוך המקור, אבל כנראה שכחתי להביא זאת לכאן. בכל אופן כתוב שם, שהרב אריה לויין היה לומד עם הרבנית שלו את ההפטרות, כנראה את הפרשיות היא כבר ידעה, וכאשר הם הגיעו אל ההפטרה הזאת, היא שאלה אותו את השאלה הזאת, למה הספרדים מסיימים כאן באמצע הסיפור? אז הוא ענה לה, שזה בגלל שהספרדים מצטיינים באמונת חכמים.

א"כ אמרתי, טוב, זה כבר לא לשון הרע. הוא לא אמר שלאחרים אין אמונת חכמים, אלא שהספרדים 'מצטיינים' בכך, הם יותר משובחים בזה, הם בדרגא הראשונה בכך. יכול להיות שלספרדים יש יותר, בכל אופן זה כבר לא לשה"ר.

זאת. אבל כנראה, שבנ"ד הם אחוז שמספיק עשרים ואחת פסוקים, כאן זה עשרים ושלוש פסוקים, ואת ההמשך לא צריך.

אולם עדיין לא מובן, איך אפשר להפסיק באמצע הסיפור? אני מחפש כאן תירוץ, שגם למדנים יכולים לקבלו, לא תירוץ הנראה כמתאים לעמי ארצות. אולי הדבר מתאים בתורת חיזוק, אבל זה לא נראה כתירוץ מבוסס כל כך.

שאלה מהקהל: מי אמר שחי או מת, זה טוב או רע?

תשובת מרן שליט"א: כאשר היא הולכת אל הנביא להחיות אותו, הרי אלישע הנביא הבטיח לה, 'את חובקת בן כעת חיה', ואילו כעת הוא מת. הרי היא אמרה לו, 'אל תכזב בשפחתך וגו'.

פליאה על דברי מהרי"ץ זיע"א בע"ח דף כ"א ע"ב בעניין "אש וברד שלג וקיטור".

תמיהה נוספת יש לי, אולי תזכו לפרש אותה.

מהרי"ץ זיע"א בפירושו עין חיים על הזמירות בשחרית [דף כ"א ע"ב], מסביר את המזמור 'הללו את יי מן השמים וגו'. הרי במזמור הזה, דוד המלך ע"ה מזכיר את כל הבריאה המהללת את ה'. הללו את יי. כל העולם, משבח את ה'. או כפשוטו, כמו פרק שירה, או שהכוונה שראוי להם להלל את ה'. ישנו שם פסוק, **הָלְלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תְּנִינִים וְכָל תְּהוֹמוֹת. אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֵּג וְקִיטוֹר רוּחַ סַעֲרָה עֹשֶׂה דְבָר [תהלים קמ"ח].** לפני כן הוא הזכיר דברים, שהם נמצאים בשמים, שמש וירח וכוכבים. כעת הוא מדבר על הארץ, תנינים, תהומות, הרים וגבעות, וביניהם הוא מזכיר 'אש וברד שלג וקיטור'.

מסביר מהרי"ץ, מה הפירוש 'אש וברד'? האם זה בשמים, או בארץ? נראה, שזה בארץ.

אבל בכל זאת, נראה לי שהתירוץ הזה טוב רק בשביל הנשים, לא בשביל תלמידי חכמים. בשביל הרבנית שלו, זהו תירוץ טוב. לא נראה לי, שלתלמידי חכמים זהו תירוץ.

שאלה מהקהל: אבל הדבר נכון שלספרדים יש יותר אמונת חכמים, אפילו החילונים שבהם מאמינים ב"באבות", אוי ואבוי למי שידבר נגדם בפניהם?

תשובת מרן שליט"א: זה ידוע, אבל זאת לא אמונת חכמים, זו בערות. "באבות" שעושים עצמם צדיקים וגדולים, ולא יודעים שום "בבא". לא בבא קמא, לא ב"מ, ולא ב"ב. זאת תמימות שלהם. התימנים הם לא כאלה, הם שכליים יותר, לא מאמינים בקלות, אא"כ הוכח הדבר. ואכמ"ל. נזכיר רק שיעקב לא חשש שבניו יעשו אותו אלוה, רק המצרים... וד"ל.

אני יכול בס"ד להגיד תירוץ בסגנון אחר, וזה יהיה טוב. אפשר לומר, שהם רצו ללמד אמונת חכמים. דהיינו, מי שייסד זאת, היתה לו מטרה כזאת. אתה לא צריך לשמוע את ההמשך, כי אם היא לוקחת אותו אל הנביא, אל תשאל מה היה, כי בטוח שהדבר נגמר טוב. זאת הוא רצה ללמד בכך. כך היתה המחשבה של אותו החכם. מבלי לפגוע ולהגיד, שזה יותר מזה וכו'. אם היו אומרים כך, עוד הייתי מקבל.

אבל נראה לי, כי התירוץ הוא יותר מהצד ההלכתי, כיון שבעצם נגמר כאן הנושא. למשל בהפטרות תולדות, אצלינו השבת היתה ההפטרה ארוכה, שלושים וחמשה פסוקים, אבל אצל האשכנזים והספרדים מסיימים באמצע, אחרי עשרים ואחת פסוקים. הרי בהפטרה, לא צריך יותר. אצלינו התימנים, עשו הפטרה ארוכה, הוסיפו עוד ארבע עשרה פסוקים, אינני יודע מדוע, כי העיקר הכתוב לגבי עשו ויעקב כתוב בתחילת ההפטרה, לא יודע למה הוסיפו את ההמשך. צריכים להבין

סדום ועמורה נהפכו בים, אותו מקום הוא שחור, כמו עשן וערפל עולה תמיד ממנו.

א"כ הם אומרים, כי בזמנם, היה עולה עשן. בזמנינו, לפי מיטב ידיעתך, לא עולה עשן שחור. מי שיודע, שיגיד לנו. בכל אופן, מה שכן ראיתי, שעולים אדים סמיכים מאד מהמעיינות של המים החמים שבאגפים של ים המלח. דבר זה, קיים עד היום. המקום מאד חם, ואפשר לראות שכל הזמן עולים אדים, או לפחות בשעות מסוימות, לפי מזג האוויר של אותו היום.

דבר זה מתאים עד דברי מהרי"ץ האומר, 'קיסור, שהאד שעולה דומה לעשן. לא חייב שיהיה עשן, אלא דומה לעשן.

אבל מה שקשה לי, זהו פלא עצום, כי מה שמהרי"ץ כותב בתורת קושיא ותירוק, אלו דברי הגמרא שם. דהיינו, זאת אינה קושיא על הגמרא, אלא זאת קושיית הגמרא. הגמרא שואלת את השאלה הזאת, ועונה את התשובה הזאת. הדבר פלא. זהו דבר מוזר.

הגמרא במס' חגיגה [דף י"ב ע"ב] מסבירה מה זה שבעה רקיעים, מה נעשה בכל רקיע ורקיע. כתוב שם כך, ריש לקיש אמר, שבעה. ואלו הן, וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. וילון, אינו משמש כלום וכו'. כתוב שם לגבי כל אחד, מה הוא עושה. מה נעשה ברקיע הנקרא 'מכון'? מכון, שבו אוצרות שלג, ואוצרות ברד, ועליית טללים רעים, ועליית אגלים, וחדרה של סופה [וסערה], ומערה של קיסור. ודלתותיהן אש, דלת החדר של הסופה והמערה, נעשה מאש, שנאמר [דברים כ"ח, י"ב] יפתח י"י לך את אוצרו הטוב.

שואלת הגמרא, הני ברקיעא איתנהו? הני בארעא איתנהו, דכתיב [תהלים קמ"ח, ז'] הָלָלוּ אֶת יְיָ מִן הָאָרֶץ תִּנְיָנִים וְכָל תְּהוֹמוֹת. אֵשׁ וְכָרֶד שֶׁלֹּג וְקִיסוֹר רוּחַ סְעָרָה עֹשֶׂה דְבָרוֹ. אמר רב

כותב מהרי"ץ כך, 'אש וברד', הזכיר הנהגים באויר, שגם הם מן הארץ. והם אש וברד שלג וקיסור, כי בריאתם מן הארץ. וחכמי התולדות יקיימוה בראיות גמורות, וגם בדברי רבותינו ז"ל [חגיגה דף י"ב ע"ב] מצאנו כן [רד"ק].

והרי"ץ כתב, וקשה, והלא יש במסכת חגיגה [שם] שהם בשמים, אוצר ברד ושלג וכי האיי גוונא. מדוע אתה אומר, ש'אש וברד שלג וקיסור' זה בארץ, הרי הגמרא אומרת במסכת חגיגה, שזה בשמים? ויש לומר, עד שבא דוד, היו בשמים. ובא דוד ונתפלל עליהם והורידם לארץ, שנאמר [תהלים ה', ה'] לא יגורך רע. הדברים הללו, הם מזיקים, זה לא בשמים.

'קיסור', מלשון [בראשית י"ט, כ"ח] קיסור הארץ, זה ערפל העולה ומתפשט בעולם עכ"ל.

ברד ושלג, הם היפך האש, והם קרים. ותמורתם קיסור שהוא חם, והוא האויר (נראה לי האיד) עולה מן הארץ דומה לעשן (שם).

דרך אגב, זהו מה שכתוב בתורה [בראשית י"ט, כ"ח] וַיִּשְׁקֹף עַל פְּנֵי סְדֹם וְעַמֹּרָה וְעַל כָּל פְּנֵי אֶרֶץ הַכְּפָר וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קִיסוֹר הָאָרֶץ כְּקִיסוֹר הַכְּבִשָּׁן. הדבר הזה, מתקיים עד היום. אולי בעבר, בדורות הראשונים העידו, שהיה שם קיסור, היה עולה עשן שחור. אני מדבר, עד לפני כמה מאות שנים.

למשל, יוסף בן מתתיהו בספר מלחמת היהודים [ח"ד סוף פרק ח'], שהיה בסוף בית שני, כותב כי עד הדור שלו, השתיירו עקבות אש האלהית. אפשר לראות אפר שמתחדש בתוך הפירות. וגם ידידיה האלכסנדרוני [שהיה בסוף ימי בית שני] כותב, הגפרית והאש שירדו מן השמים, האדמה מוסיפה לבעור עד היום, האש לא שקטה מעולם, עשן להבה מסותרת. וכן בספר איגרת הקודש [ר' גרשון סג"ל], וכמובא גם בסדר הדורות [דף י"ח עמוד ג'] בשם גלילות ארץ ישראל, הוא כותב כך, באתי עד מקום

עליו מושתתים רבים מן ההוראות והמנהגים. והבאתי איך כותבים עליו חכמי תימן, מי לנו גדול מהרי"ץ. הוא רבן של כל בני הגולה בכל ערי תימן. על פי תשובת מהרי"ץ ראוי להורות הלכה למעשה. רב חילו. רבן של כל בני הגולה. גאון רבני תימן. [עיין שיעור מוצש"ק וירא ה'תשע"ט].

דיברתי על כך גם בעבר, בכל מיני הזדמנויות [עיין שיעור מוצש"ק צו ה'תשע"ג], כיון שישנם כאלה שמתבלבלים, חסר להם ידיעות, או שאינם רוצים לשמוע.

מי שיראה בסוף הגדה של פסח 'פרי עץ חיים', הבאתי בכלל צילומים של כתבי יד, אתחיל לכתוב תיקון פסח עם האגדה ופירושה עץ חיים, שחיבר הרב המופלא חסיד וקדוש נורא שמו בישראל האלהי עטרת ראשנו מוריננו ורבינו יחיא בכמו"ר יוסף צאלח זכותו תגן עלינו אמן.

הבאתי שם [בהקדמת שו"ת פעו"צ] גם את מה שכתב מהר"ר חיים קורח זצ"ל על מהרי"ץ זיע"א, 'נר ישראל'. והוא כותב על מהרי"ץ, שהוא 'מאריה דאתריין'. דהיינו, הוא מגדיר את מהרי"ץ כמרא דאתרא. זה נשמע קצת חידוש, לכן הייתי צריך לבסס זאת. כי גם בזמננו, כתבו זאת עוד גדולי תורה, לפני מאה ושלושים שנה. ובפה מלא כתב עליו בתשובה נוספת שלו, מהרי"ץ מאריה דאתריין. וגם בדורנו כתב עליו כך, הרה"ג שלום יצחק הלוי זצ"ל בשו"ת דברי חכמים, יחיד ומיוחד וכו', גולת תימן הלכו לאורו עד שנעשה 'מאריה דאתרא'.

כעת כתבתי כמה דברים, שאני צריך לפענח אותם. לפענח צפונות.

ומן האמור תשובה מוצאת חכם בעיניו בזמנינו שטען כי לא נשמע בתימן תואר מאריה דאתריין על מהרי"ץ רק על הרמב"ם ואך כאן בארץ ישראל נתחדש הדבר ע"כ.

יהודה אמר רב, דוד ביקש עליהם רחמים, והורידן לארץ. אמר לפניו, רבש"ע ותהלים ה', ה' לא אל חפץ רשע אֲתָה לֹא יִגְדֹךָ רָע. צדיק אתה ה', לא יגור במגורך רע.

מה שמהרי"ץ זיע"א מביא בתורת קושיא על הגמרא, זאת הקושיא שהגמרא בעצמה מביאה, והיא עונה את התשובה הזאת. זה לא תירוץ על דברי הגמרא, זהו תירוץ הגמרא. זה שחור ע"ג לבן. כתוב כך במפורש בגמרא. זהו פלא עצום. מי שיזכה לתרץ את השאלה הזאת, שכרו כפול מן השמים. רק אקדים לכם, אולי תחשבו שישנה בגמ' גירסא אחרת. אולם חיפשתי בכמה ספרים, כגון בעין יעקב ובדקדוקי סופרים, אבל כתוב שם כפי שכתוב בגמרא שלפנינו. א"כ לא מסתבר, שהיתה להם גירסא אחרת.

השלמה בעניין סידור כנסת הגדולה ומחברו הרב יוסף צובירי, גדלותו של מהרי"ץ זיע"א והיותו מאריה דאתריין, והתייחסות לכת הדרדעים ובראשם יחיא קאפח ונכדו יוסף קאפח אשר זלזלו במהרי"ץ זיע"א ותורתו.

ברצוני להשלים, מה שדיברתי בשני השיעורים האחרונים, בקשר לסידור כנסת הגדולה. וברצוני לפענח כעת, מה שקצת הסתרתני, כשכתבתי את ההקדמה לשו"ת פעולת צדיק עם פירוש נוח צדיק, שחיבר בני הרה"ג משה שליט"א. העליתי שם כמה דברים, לא כתבתי דברים מפורשים, אבל כעת חושבני שצריך לדבר דברים מפורשים. ראשית, בגלל שישנם אנשים שאינם מבינים, או שאינם יודעים, או שעלולים לטעות. לכן, כדאי שהדברים יהיו בצורה הכי ברורה שאפשר.

כתבתי שם כך, מהרי"ץ הוא עמוד ההוראה האחרון בתימן, אחרון בזמן אבל ראשון במעלה. זהו כפי שאמרנו מקודם, לגבי רבינו הא"י גאון. קוראים אותו 'גאון' בסתם, כיון שהוא 'אחרון הגאונים בזמן, וראשונים במעלה'. מבין כל חכמי תימן, האחרון בזמן, זהו מהרי"ץ.

מי הוא זה? זהו אחד שנקרא שמו בישראל – או אינני יודע במי – יוסף קאפח. מהיכן אני יודע זאת? כי הוא ענה כך לשואל. הפיצו בזמנו קלטת, ושמעתי זאת במו אזני. לדבריו, מה פתאום? 'מאריה דאתרין', זהו דבר שהמציאו כאן בארץ ישראל. כך הוא טען.

לכן הבאתי לו, הנה דברי מהר"ח קורח רביה דרביה דלעיל עומדים לנגדו.

הרי סבו יחיא קאפח, היה תלמיד של מארי חיים קורח. לצערינו, הוא החמיץ. בסוף ימיו, כאשר הוא כבר היה זקן. אז הוא תלמיד שלו. א"כ, איך אתה יכול להכחיש את הרב של הרב שלך? אתה הנכד של יחיא קאפח, והנה הוא כתב זאת במפורש. אהה, לא ראיתם את התשובות האלה. טוב, אנחנו ראינו. אי אפשר להגיד, שזאת המצאה.

והוא לא ידע ואשם. יען שמגמתו הוא וסיעתו מאז, לפרוק עולו של מהרי"ץ מעליהם. עוד מעט, אוכיח לכם זאת בעז"ה.

ועכשיו סמוך להדפסה הראונית, שאף בתשובת אחד מחבירי משנת ברנ"ב לשטרות, התש"א ליצירה, שנדפסה בספר האסיף דף מ"ה ודף רנ"ג כתוב לאמר. מובא שם, שאפילו אחד מכת הדרדעים, מהחברים שלו, אין לי כיום את הספר הזה אבל ראיתי זאת בזמנו, כמדומני ששמו צארום, הוא אחד מהם, רואים שהוא שייך לדעות שלהם, והוא כותב כך, מהרי"ץ ראב"ד ור"מ מריה דאתרין פסק בספרו שערי טהרה להחמיר כדעת מרן ביו"ד שצריכה לבדוק עד מקום שה"ד, ואם לאו לא עלתה לה טבילה.

א"כ, מה אתם מכחישים? אלא מאי, רוצים לפרוק את העול שלו. הם רוצים רק הרמב"ם, הרמב"ם, ולא שום דבר אחר. אתה רואה שכל חכמי תימן, כולל אלה שלמדתם אצלם, ואלה שקשורים עמכם, כולם אומרים שמהרי"ץ הוא מרא דאתרין.

ויפה כתב הר"י יעבץ על הפסוק [תהלים ל"ו, א'] למנצח לעבד י"י לדוד, שבא לומר בזאת, כי הוא עבד נאמן להקב"ה, וישתדל במזמור זה לגלות כל מסתרי ליבם של הרשעים המכחישים לאמר שהעולם הפקר לית דין ולית דיין ח"ו, כעין שמצינו ביהושע שקינא לכבוד משה רבו כשאלדד ומידד התנבאו במחנה ואמר אדוני משה כלום [במדבר י"א, כ"ח]. והאוהב האמיתי, מגלה גם כוונות נסתרות של החולק על רבו ע"כ. והובאו דבריו במעם לועז על תהלים שם דף ר"כ.

על כן אני הקטן מצעירי הצאן מתלמידי תלמידי ואוהביו הנאמנים של מהרי"ץ, פרסמתי בזה את האמת והצדק בשער בת רבים.

בזמנו הבאתי זאת מן הספר מעם לועז, אבל כעת חיפשתי את המקור של מהר"י יעב"ץ, והדבר מובא גם בספר כנסת ישראל. הוא מסביר את הפסוק [תהלים ל"ו], **לְמַנְצֵחַ לְעַבְדֵי יְיָ לְדָוִד. נָאִם פֶּשַׁע לְרָשָׁע בְּקִרְבִּי לִבִּי אֵין פָּחַד אֱלֹהִים לְנִגְדֵי עֵינָיו.** מדוע דוקא כעת, במזמור הזה, הוא מכניס את המלים 'עבד י"י' למה לא כתוב זאת במזמורים אחרים? למה כאן הוא לא פותח כרגיל, 'למנצח בנגינות מזמור לדוד'? מדוע הוסיף 'לעבד י"י'?

אומר מהר"ר יוסף יעבץ, זהו "החסיד" שהיה בזמן גירוש ספרד, בזה הלשון, לדעתי אמר כן, שילבש לבוש קנאה, ויתקוטט במורדים, להוציא מה שבמחשבתם מכוח פעולותיהם. וזה דרך עבד נאמן, שיחוש לכבוד רבו אפילו בנסתר, ר"ל שלא סוף דבר שיקנא למדברים באדונו בפרסום. ישנם כאלה המדברים כנגד מישהו, בצורה גלויה. על מה שגלוי, בודאי שהוא צריך למחות. אבל ישנם כאלה, שמעלימים דברים, מדברים ברמזים. אלא אף כל סתום בדבריהם, יחפש ויגלה מומם. וכך עשה יהושע, שקינא לכבוד רבו, למה שאפשר שימשך מנבואת אלדד ומידד, כי בעת ההיא

מה שבעצם כתוב כאן, כעת אני מגלה כוונות נסתרות, אשר מובלעות פה ושם. למי שמבין ומעמיק.

בעין חיים חלק א' [דף קצ"ד ע"ב] כתוב כך, הרוצה לדעת דת ירידת גשמים בכל שנה, אם האדם רוצה לדעת האם ירד גשם? האם השנה הבאה תהא גשומה, או שלא? יסתכל בשלשה ימים שיש בהם חכמה גדולה בחודש תמוז וכו', אם יהיה יום י"ג מעונן, יהיה כך וכך וכו'. מה עם האיסור, לא תנחשו ולא תענונו [ויקרא י"ט, כ"ו]? ומה עם האיסור, לא ימצא בך וגו' מעונן ומנחש ומכשף [דברים י"ח, י']?

האמת היא, שהאבן עזרא אומר, כי מה שכתוב בתורה 'מעונן', הכוונה על מי שמסתכל בעננים. נכון, לפי דבריו זה אסור. אבל אף אחד, אינו מסביר כך. חז"ל אומרים, כי לא תענונו היינו, אוחזי עיניים, או מחשבים עתים ושעות [עיין סנהדרין דף ס"ה עמוד ב']. ובכל מקרה, נכון שהרמב"ם [בהלכות ע"ז] סובר שעניין האסטרולוגיה זהו ניחוש ועוננות, אבל כל גדולי ישראל, כגון הרמב"ן וכו', כולם אינם מסכימים איתו, אלא אומרים שזאת טעות. חכמת הכוכבים, זאת חכמה אמיתית. מה שאסור לנחש ולעונן, המדובר על אחד שאינו יודע את החכמה הזאת, וממילא הוא טועה. אבל מי שידע זאת בדרך חכמה, אין בכך שום איסור. מי שיעיין בשלחן ערוך המקוצר, הלכות מעונן ונחש ומכשף, יראה שכתבתי שם, כי חכמי תימן ובכללם מהרי"ץ זיע"א, לא קיבלו את דעת הרמב"ם בעניין זה. א"כ, מה רוצה קאפח? בגלל שהרמב"ם כתב כך? ומה עם כל גדולי ישראל החולקים עליו? בשביל כך, צריך לבזות את מהרי"ץ, להגדיר אותו כאחד שכתב דברי ניחוש ועוננות? טוב, בסדר, לפי שיטת הרמב"ם, אבל למעשה לא קיבלנו את שיטתו.

ולמעשה, יתירה מכך, בכלל לא בטוח שמהרי"ץ כתב זאת...

לא היה בהם עון אשר חטאו, אלא שחש על העתיד, אילו יהרוס אחד מהם לחלוק על דברי אדוניו. והמבחן האמיתי לדעת מי הוא האוהב, שירגיש בזיוף טענותיו. וכמו שאמרו ז"ל [ב"ק דף קי"ב ע"ב], יבא בעל השור ויעמוד על שורו. בעל השור, מי שנוגע בדבר, הוא יודע בדיוק את הכל, והוא יכול להביא את כל ההוכחות. מי שנמצא בעניין. כי תשוקת ממונו, תמציאנו נגד בעל ריבו. אהה, אתה אוהב זאת? א"כ הוא יחפש את כל ההוכחות, בכדי לסתור את השני.

וכן מי שאוהב את ה' בכל ליבו, לא יתפתה בטענות ההם, אבל ישיב עליהם. על כן אמר, לעבד י"י. כי חשקו בש"י ותקף אמונתו, תסייעהו להמציא מחשבות הכופרים. דהיינו, במזמור הזה אני אגלה מה חושבים הרשעים האלה. הם מתביישים, לא נעים להם, מסתירים ומורחים, 'מִחֻי בְּמִחֻג', אבל אני אגלה זאת. בגלל שאני עבד ה', אני יודע ויכול לגלות זאת.

ברצוני לתת לכם דוגמא, בכדי תראו איזו חוצפא. לבזות את מהרי"ץ, אבל כביכול 'כלאחר יד'.

ישנו ספר, חוברת, בשם 'דברי צדיקים וזכרונם' [דף י"א]. מיישהו שכתב קצת, על תולדות חכמי תימן וספריהם. הוא דן שם, מי חיבר את מדרש הגדול, ומה מהרי"ץ כתב על כך. מוזכר שם, שמהרי"ץ כתב כך וכך. הוא [יוסף קאפח] הוציא זאת לאור, ופתאום הוא כותב הערה על כך [שם אות כ"ה].

מה ההערה שהוא כתב? מי זה מהרי"ץ? תשמעו טוב, איך הוא מסביר, מי זה מהרי"ץ. הוא כתב בסידורו דברי ניחוש ועוננות על פי חללות התקופות.

שמעתם מי זה מהרי"ץ? זה שכתב 'דברי ניחוש ועוננות'. זהו. לא שחיבר פירוש עץ חיים, ולא שחיבר שו"ת פעולת צדיק, ולא כלום. מי דיבר על ניחוש ועוננות? מה הקשר? אתם מבינים, איזו רשעות יש בכך?

בכתב יד קדשו של מהרי"ן, הדפים הללו בכלל לא נמצאים. אינני יודע, האם זה בכלל יצא ממהרי"ן, או שלא. הדפוס זאת, בתוך תכלאל עץ חיים. אבל לא בטוח, שמהרי"ן כתב זאת. אולי כפי שאמרתי מקודם, זה בכת"י אחר שאין לנו.

רומזים לי כאן שצריך כבר לסיים, אבל אני חייב לבאר לכם עוד כמה שורות, במה שכתבתי שם [בהקדמה לשו"ת פעו"צ]. תקבלו זאת עליכם, כי כפי שאמרנו מקודם, שלא מפסיקים באמצע העניין, א"א לגמור באמצע "הסיפור"...

בהמשך כתבתי כך, ואגלה עוד את הכוונות הנסתרות והנעלמות של כמה וכמה, אשר זה מקרוב חשבו לצמצם בסמכותו וביקר תפארת גדולתו, שהכל לא היה לולא השפעת בית מדרשו של אותו מתחכם שהוציא שם רע על הזוה"ק ורבינו האר"י בפרט ועל תורת המקובלים בכלל. כולם יודעים, שזהו יחיא קאפח, הדבר ברור. והוא וחבורתו מרדו גם בסמכות מרן השלחן ערוך שהוראותיו נתקבלו בכל תפוצות ישראל, ובדרכם הנלוזה נמשכו גם למאן מלקבל את סמכותו של מאריה דאתרין מהרי"ן. למה? יען כי גם הוא מקובל. כיון שגם הוא 'מקובל'. אז ממילא, מחקו את הכל, וזלזלו בהכל. לא שלחן ערוך, ולא מהרי"ן, רק הרמב"ם. זהו. חוץ מזה, לא קיים כלום.

גבהות ליבם לא הניחה להם להכיר בגדולתם של רועי ישראל, וביקשו לעקור את הכל, והמקום ב"ה לא הפיק זממם. לכן מחוץ למחנה מושבם.

אך מתוך אלה שלמדו אצלו, גם אותם שנטו מדרכו זו הרעה, מכל מקום בעקיפין גרם לקרר ולהחליש את אימתם מפני מהרי"ן, ועכ"פ להתעלם ממנו ושלא לקבל את סמכותו המוחלטת. יען כי ליצנות אחת, דוחה מאה

תוכחות. בבחינת מה שעשה עמלק, כמ"ש [דברים כ"ה, י"ח] אשר קרך בדרך, שקירר את האמבטי הרותחת, כמו שהמשילו חז"ל. כאן אני מגלה נסתרות, אלו דברים דקים של 'הרגשות', של 'הרגשים', זה לא דברים ידועים, אבל צירפתי נִימָא לנימא, נקודה לנקודה, וחושבני – לפי דעתי – שאמרתי את האמת לאמיתה, וגם חייבים לדעת אותה.

לאותו יחיא קאפח, היו תלמידים. ישנם כאלה, שהמשיכו את דרכו, בעוה"ר. וישנם כאלה, אשר ב"ה זכו להשתחרר מזה. כגון, הרב חיים כסאר זצ"ל, והרב יוסף צובירי זצ"ל. הם למדו אצלו בהתחלה, בשלב מסוים בצעירותם, וב"ה בהמשך הם עזבו אותו, ולא הלכו בדרכו. אבל מצד שני, כיון שהם למדו אצלו, אירע בזה כמו 'בן בליעל' שקירר את האמבטי'. עמלק. הם כבר נתקררו. אצלם, מהרי"ן כבר לא הענק שבענקים. כי כאשר מישוהו מזלזל באיזה גדול בישראל, מי שמדבר על אחד גדול בישראל, יגיד איזה דברי זלזול עליו, השומע צריך להיחרד, כיון שהוא כבר אינו מסתכל על אותו ה'גדול' אותו הדבר. אם הוא שמע דברי זלזול בכבודו, הוא כבר מעריך אותו פחות. כל אחד, יכול לבחון את הדברים בעצמו, בזמנינו, ולהשוות את הדברים לעניינינו.

וזהו שגרם, כי מן הטובים שבהם, יש דוחה לפעמים את דבריו כלאחר יד, ופעמים בלא להזכיר את שמו. זהו הרב חיים כסאר. ולאידך גיסא, יש שהעיו להרחיב לבלי חוק פיו ולשונו וקולמוסו. זהו הרב יוסף צובירי. ולא נהגו כמו בעבר, שנבהלו אף גדולי גדולים מפניו. כגון שתראה למהר"י הכהן בשו"ת חיי שלום סימן ב', איך לפני שמעיר על דברי מהרי"ן, הקדים להתנצל בחרדת קודש כמה שטין וכו', הבאתי שם את מה שהוא כותב, עד שהוא בא לחלוק על מהרי"ן, כתב אולי ארבע שורות של התנצלות, אחרי נשיקת עפר רגליו וכו'.

רק שתדעו, במה בדיוק המדובר.

קדוש ופרוש מענייני העולם. אבל בכל זאת, צריכים לדעת את הנקודה הזאת, שקצת יש פגם וחסרון, למרות כל המעלות.

דרך אגב, גם לגבי הרב צובירי, אל תחשבו שח"ו הוא כקליפת השום בעינינו. אינני רוצה שיהיו טעויות. שאף אחד לא יחשוב, שאני מזלזל בו. ובכלל אסור לזלזל בתלמידי חכמים. אבל לגופו של עניין, כל מה שאני מדבר אלו אינם דברים אישיים. ההיפך, אני מעריך אותו מאד, הוא היה תלמיד חכם חשוב מאד. אבל, הנגיעה עיוורה אותו. **השחר יעור עיני חכמים** [דברים ט"ז, י"ט]. לולא שהיה לו עניין להילחם, היה יכול גברא רבה. ואם היינו זוכים, שיהיו עוד תלמידי חכמים כמותו, היה טוב. אבל – איך אומרים – הנגיעה שלו היתה ממש עצומה גדולה ונוראה. השוחד אינו חייב להיות דוקא שוחד של כסף, ישנו גם שוחד של ההבנה.

אותו הדבר, לגבי הרב יצחק יוסף. הוא משוחד. למרות שירבו כמותו בישראל, הוא גברא רבה, אבל יש לו בעיה, מי שאומר אחרת מהאבא שלו, הוא כבר לא רואה כלום. לא מסוגל לשמוע את האמת.

וכן הרב צובירי, כל מה שמדובר כנגד מה שהם נהגו אצלם, הוא יצא בשצף קצף. אני רוצה לומר לכם, כי ראיתי זאת בצורה מפורשת. הרי הייתי פעמים רבות איתו בביתו, ודיברתי עמו על הרבה דברים. זהו דבר, שלא להאמין. אני לא יכול כעת ואינני רוצה להיכנס אל הפרטים, אבל למשל כתוב 'אסור' והוא רואה 'מותר'. פלא עצום. הוא רואה ההיפך ממה שכתוב. הוא היה כ"כ משוחד, כ"כ תפוס בדעה שלו, עד שהוא לא רואה מה שכתוב. מי שלא ראה זאת, אינו מסוגל להאמין.

בכדי לשבר לכם את האוזן, אתן לכם דוגמא לכך.

כל אחד יכול לראות, את המובא בחוברת אור ישראל [גליון ו']. אספו שם מדברי הרב חיים כסאר, השגות על מהרי"ן זיע"א. לדוגמא, בעניין שכתב מהרי"ן, שאם לא אמרו 'רחם' בברכת 'תשכון', אזי לומר זאת בברכת 'רצה'. ובספר שם טוב [תפילה פ"י הי"ד] כותב הרב חיים כסאר כך, **אם שכח לאמרה במקומה, נראה לענ"ד דיאמרנה קודם אלהי נצור, כדין ענינו שהזכיר רבי ז"ל, דלא כמאן דאמר דנראה לו דיאמרנה בעבודה.** וכן לגבי דברים אחרים. כגון בקשר לעניין אמירת שבע ברכות שלא בבית החתן, כפי שהיום בזמנינו ב"ה הדבר נפוץ אצל כולם, אבל בעצם זה מבוסס על תשובת מהרי"ן, וגם על כך הוא חולק. הדברים נדפסו בחוברת אור ישראל, שהוציא לאור בזמנו הרב איתמר כהן. אבל, ברוך ה' שזה לא עבר בשתיקה, הבאתי שם בסוף את התשובות שלי, ישנן שם עשר הערות, בהם עניתי על כל הטענות שלו על מהרי"ן.

ברם, צורת הכתיבה, הקירור בא בעצם בגלל מה שינק ממנו. זאת היא הנקודה.

ולמעשה, לגבי כל השיטה של הרב צובירי, הרי כל ימיו הוא נלחם נגד מהרי"ן.

האמת היא, אני חייב להדגיש זאת, שאנחנו נוגעים בנושא זה רק על קצה המזלג, כיון שזהו נושא ארוך ורחב מאד, ואין זה הזמן להאריך בכך.

בכל אופן, כל ההוכחות שלו, וכל טענותיו בספריו בקשר למה שדיברנו לגבי התכאליל הקדמוניות, ועל המנהג הקדום, בדקנו את כל הראיות שלו, והכל הוא מוטעה ומשובש. אני אחראי לכל מלה שאני אומר כאן. מי שיודע ומבין ומבחין, יודע ומבין שהכל זאת טעות אחת מיסודה.

ולגבי הרב חיים כסאר, אל תחשבו שאני ח"ו לא מחשיב אותו. אדרבה. הוא היה צדיק גדול,

אבל לצערנו, הם נגועים בצורה איומה ונוראה, עד שהם לא מסוגלים לראות את האמת. 'השוחד יעזור'.

לכן ברצוני לומר, שלא תהיה שום טעות, אנחנו מכבדים ומעריכים אותם. כ"ש וק"ו את מהר"ח כסאר. אבל מה שלא נכון, אנחנו חייבים לומר את האמת. בתורתנו הקד', אין משוא פנים.

מי שרוצה לראות זאת בספריו של הרב צובירי, יוכל לראות זאת בעצמו, אבל רק מי שמבין ויודע. כאשר ישנה קושיא עליו, על המנהג שלהם, אז זה רק 'כלאחר יד'. אה, ומה שמקשים כך וכך, כך כותב זאת באיזו שורה אחת, זה כך וכך, 'מרח' את זה ועשה מכך כביכול זאת אינה קושיא. אבל כאשר ישנה קושיא על מהרי"ץ, אפילו לא קושיא אלא איזו הערה קטנטונת, או אה, הוא עושה מכך עסק גדול ועצום, מנפח ומגדיל זאת. כמה דפים, וחוזר וחוזר. רק אנחנו צודקים. מי שיקרא בספריו, הוא בטוח שהצד השני טועה בהחלט. תגיד, 'אלו ואלו דברי אלהים חיים', ישנה קושיא לכאן וישנה קושיא לכאן, זה אומר כך וזה אומר כך. לא. רק אנחנו צודקים. מי שאומר אחרת, יש עליו תמיהות וכו', וזה לא נכון וכו' וכו'. המשנה מן המתמיהין. ביטויים חמורים כתב, כגון אין יסוד ואין שחר לדבריו. ובעל־פה שמעתי ממנו בעצמו ביטוי מזעזע רח"ל. אבל אנחנו, חלקים. גם אם ישנן אלו שאלות נכונות, וקושיות ותמיהות, זה ממש כלאחר יד. הוא לא מתייחס לכך. רואים וחשים נגיעה איומה ונוראה.

אבל שוב הפעם, אני אומר את הדברים הללו בתורת אמיתה של־תורה. כי בסופו של דבר, אסור לזלזל בתלמידי חכמים. אבל, חייבים לדעת את הדבר הזה.

א"כ תראו, כיון שכן, אין לנו ברירה, אלא רק להציג את האמת. יש בפני את הספר 'אורח לצדיק', כולם כאן מכירים אותו, אנחנו ממשיכים את המבצע [שדובר עליו בדרשת מרן

בזמנו הוצאתי קונטרס בשם 'ספר תורה המנוקד', לגבי עניין הסימונים שעושים בספרי תורה של התימנים, ישבתי על המדוכה בכל הנושא הזה, לברר זאת בספרי הראשונים והאחרונים, ובסוף כתבתי להצדיק את זאת, שהדבר כשר וכו', אבל לא לעשות זאת לכתחילה. למה להיכנס לשאלות? סוף סוף זאת מחלוקת, וישנם כאלה האומרים שהס"ת פסול. ובשלחן ערוך המקוצר [סי' קס"ה סעיף י"ז] הסברתי, שלפעמים זה יכול להיות כשר אפי' לכתחילה, אבל בדרך כלל עדיף שלא. הגשתי את הקונטרס בזמנו להרב צובירי, והוא אמר לי כך: אני אשב על הנושא הזה, ואני אכתוב שזה כשר לכתחילה.

אמרתי לעצמי, מה הפירוש? הרי אתה עדיין לא למדת את הנושא, אתה אומר שכעת אתה תשב על הנושא הזה, ושתכתוב שזה כשר לכתחילה. כיצד אתה יודע מראש, מה תהיה המסקנא? אולי כשתלמד בספרים, תחשוב אחרת?

חושבני שבני הרה"ג משה שליט"א יכול להעיד עלינו. בזמנו הרב יצחק יוסף כתב מאמר לגבי הנושא של הוראות מרן בארץ ישראל, והרב משה דיבר איתי על כך. אמרתי לו, אתה לא חייב לכתוב כפי שאני אומר. תבדוק. אם הוא צודק, תכתוב שהוא צודק. אתה לא צריך לבוא מראש, לתרץ אותי. תקרא את המאמר שלו, ואם יש לו טענות נכונות, אזי אדרבה, הוא אכן צודק.

מרן שליט"א פונה לבנו הרב משה בשאלה: זה נכון מה שאני אומר?

הרב משה שליט"א (מופתע מהשאלה שלא התכוון אליה): אני נזדעזעתי מכך. כך אבא אמר לי. תכתוב מה שנראה. אם הוא צודק, אז הוא צודק.

תגובת מרן שליט"א: כך היא דרכה של תורה. תיגש בלי נגיעות. התורה היא אמת, ורק אמת.

שערי יצחק – השיעור השבועי

מכבדים ומעריכים את כולם. ההתנגדות שלנו היא, איך שהרב צובירי מסביר את השאמי, לא לשאמי בעצמו. ישנן חילוקי דעות, אבל כפי שהוא העמיד את השאמי, זה לדעתנו טעות גמורה, ואסור שהדבר יהיה מופץ.

אבל כפי שאמרנו, בסך הכל, אלו ואלו דברי אלהים חיים. התורה היא אמת, אבל אם ישנם אנשים המנסים לעוות את האמת, אנחנו חייבים להציג את הצד השני, הנכון, בכדי שח"ו לא יבואו התלמידים אחרינו וישתו מן המים הרעים, יראו איזה טעויות או דברים שח"ו נעשו. לכן, שהאמת תצא לאור בעזה"ת, אכ"ר.

שאלה מהקהל: לגבי מהר"ח כסאר, זה הסגנון שלו, אפילו על מרן הכסף משנה הוא כותב דלא ככסף משנה, וכדומה.

תשובת מרן שליט"א: בכל זאת מהרי"ץ שאני. מהרי"ץ הוא מאריה דאתרין. כל חכמי תימן עד קאפח, התייחסו למהרי"ץ באופן מיוחד, העריצו אותו.

שאלה מהקהל: לא רק הוא, גם הרב שלום כריף כתב נגדו בצורה תקיפה.

תשובת מרן שליט"א: אבל הר"ש כריף לא היתה לו השפעה בקהילה. אינני יודע אם היו לו בכלל תלמידים, ואולי מעט מאד. עכ"פ הוא כמעט נשכח. לולא נמצאו כתביו זה מקרוב, כמעט ולא היו יודעים כיום ממנו. אבל קאפח, גרם וגורם נזקים עד דורנו, הי"ת ישמרנו.

שאלה מהקהל: מרן שליט"א אמר בהתחלת השיעור, שהקב"ה הוא מתפלל. למי הוא מתפלל?

תשובת מרן שליט"א: שאלה טובה. המדובר על השכינה, לא על הקב"ה בעצמו. אמרנו שלא ניכנס כעת לעומק הנושא. עיין בס' חשק שלמה (הלוי) שהבאנו, ותרווה צמאונך. נגילה ונשמחה בך, אכ"ר.

שליט"א שנמסרה במסגרת המעמד הגדול בחוה"מ סוכות ה'תשע"ט, בעיר רחובות ת"ו. את הספר הזה, אורח לצדיק, זכה לחבר אברך חשוב היושב על התורה ועל העבודה, אני מכיר אותו אישית, אבל כיון שיש לו במשפחה אנשים שהוא ממש מפחד מהם, הוא לא יכל לכתוב את שמו במפורש, פשוט בכדי שלא יזיקו לו.

כל הספר הזה הוא השגות על הרב צובירי, עברנו בזמנו על הספר, עזרנו וסייענו לו מאד, אשריו ואשרי חלקו, הוא ממש עמד על כל הספרים שלו, על סידור כנסת הגדולה ועל ויצבור יוסף בר וכו', ודחה והפריך את הכל. זה לגבי השאמי.

וכן לגבי מי ש'על ידו', זהו הרב יצחק יוסף, על הקונטרס שלו, על כך הוא כתב בסוף הספר אורח לצדיק. איך אומרים, הספרדים עוזרים לספרדים. השאמי עוזר לספרדי, והספרדי עוזר לשאמי. לכן, הם הולכים באותו כיוון ואותו המהלך. אבל הספרים הללו, מגלים את כל הטעויות שלהם. [הערת העורך: יש גם את הספר והצדיק את הצדיק].

אינני יודע, מה יהיה בסופו של דבר, האם הם יכירו את האמת או שלא יכירו, אבל זה לא משנה לנו. אנחנו חייבים לומר את האמת, וסוף האמת לנצח.

לכן, כפי שאמרתי, אנחנו ממשיכים במבצע על הספרים האלה, עד חנוכה, ואולי יותר. לבתי כנסיות ובתי מדרשות, הספר מחולק חנם, ב"ה ישנו נדיב המסבסד זאת, ולמישהו פרטי זה במחיר מוזל, 25 שקלים בלבד. [ניתן לפנות לרב ניר טייירי הי"ו בטל' 052-052-052-052].

כל זאת למען, כמה שאנחנו יכולים בדור הזה, שלא תהא האמת נעדרת. בכדי שמי שרוצה לדעת האמת, שיוכל לדעת. והאמת והשלום אהבו.

במלים אחרות, אנחנו לא מתנגדים לשאמי, ולא לספרדים. אין לנו ח"ו מגמה נגדם, אנחנו